

جاذبه‌های گردشگری ارسباران - آذربایجان شرقی

منطقه حفاظت شده ارسباران با وسعت ۸۰ هزار و ۴۲۷ هکتار در کناره‌های جنوبی رود ارس در حوزه شهرستانهای کلیبر و ورزقان واقع شده و به عنوان ذخیره گاه بیوسفر به ثبت رسیده که از ارزش‌های خاص گیاهی و جانوری برخوردار است.

منطقه حفاظت شده ارسباران با وسعت ۸۰ هزار و ۴۲۷ هکتار در کناره‌های جنوبی رود ارس در حوزه شهرستانهای کلیبر و ورزقان واقع شده و به عنوان ذخیره گاه بیوسفر به ثبت رسیده که از ارزش‌های خاص گیاهی و جانوری برخوردار است.

ارسباران علاوه بر تنوع عظیم گیاهی، عمده‌ترین گونه‌های پستانداران و پرندگان حمایت شده یا کمیاب چون مارال، شوکا، پلنگ، خرس قهوه ای، کل و بز گربه وحشی و پرندگان حمایت شده ای همچون سیاه خروس، قرقاول، دراج، طرلان و سایر پرندگان شکاری و سایر طیف وسیعی از پرندگان کوچک (پاسری فرمها) را نیز در چتر حمایت خود دارد.

ارسباران که در گذشته‌ای نه چندان دور به محدوده وسیعی از کناره رود ارس حد فاصل جلفا تا مغان و بلندی‌های سبلان، بزقوش و سهند اطلاق می‌شد، اکنون به دلایل متعددی از قبیل تخریب عرصه‌های منحصر به فرد جنگلی به مرزهای شهرستان‌های کلیبر، ورزقان و اهر محدود می‌شود.

منطقه حفاظت شده ارسباران با وسعت 80 هزار و 427 هکتار در کناره‌های جنوبی رود ارس در حوزه شهرستانهای کلیبر و ورزقان واقع شده و به عنوان ذخیره گاه بیوسفر به ثبت رسیده که از ارزش‌های خاص گیاهی و جانوری برخوردار است.

این منطقه در شمال غربی آذربایجان شرقی میان سه رودخانه مهم "ارس" در شمال، "ایلگنه‌چای" در غرب و "کلیبرچای" در شرق واقع شده و از جنبه ارتفاعات "ساگام" متصا است.

ارسباران را می‌توان از نظر تنوع گونه‌های درختی و درختچه ای و علفی و خشبی و همچنین از نظر تنوع جانوری به عنوان یک ذخیره گاه بی نظیر شناخت که بر همین اساس و به دلیل وجود گونه‌های گیاهی و جانوری کمیاب، چشماندازهای بکر و وسیع و شکنندگی و آسیب‌پذیری بالا، در سال‌های 50 و 52 شمسی ابتدا به عنوان منطقه ممنوعه و سپس منطقه حفاظت شده معرفی و تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست قرار گرفته است.

این منطقه به لحاظ ویژگیهای منحصر به فرد طبیعی در سال 1354 از طرف یونسکو عنوان ذخیره گاه زیست کره را نیز دریافت نموده و از شهرت جهانی برخوردار و به عنوان فسیل زنده نیز معروف است.

میانگین بارندگی در جنگل‌های ارسباران حدود 450 تا 600 میلی متر گزارش شده که دلیل آن باران‌های مخفی یا همان "مه بارش" است که روی میزان بارندگی جنگل‌های ارسباران تاثیر دارد و میزان بارندگی در ارسباران را تا 750 میلی متر افزایش می‌دهد که بدون شک دلیل اصلی تنوع و گستردگی گونه‌های ارسباران نیز همین موضوع می‌باشد.

دامنه تغییرات ارتفاع ارسباران از 250 متر در حاشیه رودخانه ارس تا 2890 متر در ارتفاعات سایگرام داغ و بارندگی در منطقه از 250 تا 630 میلیمتر متغیر می‌باشد. دامنه تغییرات ارتفاع در فاصله اندک و موقعیت جغرافیایی و شرایط توپوگرافی ویژه منطقه سبب ایجاد تنوع کم نظیر گیاهی و جانوری شده است.

در این منطقه بیش از یک‌هزار گونه گیاهی معادل 15 درصد گونه‌های گیاهی کشور و با 46 درصد کاربرد دارویی و 20 درصد زینتی و 17 درصد تغذیه ای و 28 درصد علوفه ای و 10 درصد حفاظتی و پنج درصد صنعتی وجود دارد که بلوط، ارس، ممرز، افرا، گیلان وحشی، سرخدار، گردو، گلابی، انار، زغال اخته، زرشک و سماق از آن جمله هستند.

تنوع گونه‌های جانوری ارسباران نیز حدود 320 گونه است که 39 گونه پستاندار، 220 گونه پرنده، 38 گونه خزنده و دوزیست و 22 گونه ماهی را شامل می‌شود که سیاه خروس گونه منحصر به فرد منطقه در کشور است و از سایر گونه‌های مهم می‌توان به قرقاول ارسبارانی، پلنگ، شوکا، کل و بز وحشی، گربه وحشی و انواع پرندگان شکاری و مهاجر آبی و کنار آبی اشاره کرد.

جنگل‌های ارسباران با برخورداری از جلوه‌های طبیعی متنوعی از صخره‌ها، جنگل‌ها، مراتع، رودخانه‌ها و کشتزارها، انواع زیستگاه‌های منحصر به فردی چون "آنا"، "کلن"، "پیر دره‌سی"، "قارونلار"، "قلعه دره‌سی وینق"، "شاه اتران" و "وایقان" را در خود جای داده است.

از برنامه‌های مهم زیست محیطی و جالب توجه در گونه‌های جانوری منطقه ارسباران، احیای نسل "مارال"، گوزن منقرض شده این منطقه از ایران است که بر اساس آن اداره کل حفاظت محیط زیست آذربایجان شرقی در فضایی به وسعت 180 هکتار از اراضی مرکز تحقیقاتی "آینالو و عباس آباد" اقدام به احیای نسل این گونه منقرض شده نموده که نتایج مثبتی به همراه داشته است.

تابحال حدود یک‌هزار و 80 گونه گیاهی مختلف در منطقه شناسایی شده که بلوط، سرخدار، ارس، پیرو، زغال اخته، افرا، گردو و ممرز از درختان و درختچه‌های مهم منطقه بوده و گیاهان مرتعی منطقه شامل گونه‌های متنوع گراس و نباتات علوفه ای مناطق نیمه خشک استپی است.

حدود 320 گونه جانوری در منطقه حفاظت شده ارسباران وجود دارد که از پستانداران شاخص آن می‌توان به کل و بز، پلنگ،

سیاه گوش، خرس قهوه ای و گربه وحشی اشاره کرد که در کنار این پستانداران بیش از 220 گونه پرنده چون کبک دری، قرقاول، دراج، سیاه خروس و انواع پرندگان شکاری مانند عقاب طلائی، عقاب شاهی، سارگپه جنگلی، طرلان، بحری، بالابان به همراه 38 گونه خزنده و دوزیست و 22 گونه ماهی در منطقه ارسباران شناسائی شده است.

آثار تاریخی و فرهنگی منطقه ارسباران

کلیساهای منطقه ارسباران عموماً نزدیک به یکصد سال قدمت دارند که جزو جاذبه های تاریخی منطقه محسوب می شوند و از مهمترین آنها می توان به کلیسای آینالو، کلیسای وینق و کلیسای ناپشته اشاره کرد.

گورستانهای تاریخی متعددی نیز در منطقه وجود دارد که برخی از آنها دارای شواهدی مربوط به سده های پیش از میلاد هستند که گورستان وینق ، گورستان داش باشی ، گورستان تازه کند و گورستان آینالو از مهمترین این گورستان های تاریخی بشمار می روند.

قلعه های منطقه ارسباران از مصالح بوم آور ساخته شده که به نوعی بر جاذبه های منطقه ارسباران افزوده است. قلعه آغی، قلعه تاتار، قلعه تومانیانس آینالو، قلعه تومانیانس وینق، قلعه قره قوچ، قلعه قله دره سی وینق، قلعه ابریق و قلعه مکیدی از مهمترین قلعه های منطقه حفاظت شده ارسباران هستند.

از دیگر جاذبه های مهم منطقه می توان به غار وایقان اشاره کرد که هم از لحاظ کاوش های باستان شناسی و هم از لحاظ طبیعی و غارشناسی دارای اهمیت ویژه ای است.

یخچال طبیعی ما بین روستاهای گندم نان و شیخ حسینلو، درخت کهنسال بلوط در روستای چریق و درختان چنار کهنسال در روستاهای شاه حیدر ، مکیدی و طوعلی سفلی از دیگر جاذبه های بیشمار منطقه حفاظت شده ارسباران محسوب می شوند که هر یک نه تنها در ایام نوروز، بلکه در تمام طول سال می توانند مقصدی مناسب برای گردشگران، سیاحان و دوستداران طبیعت و تاریخ باشند.